Довбаш Роман Сергійович,
заступник начальника слідчого управління фінансових розслідувань Головного управління ДФС у м. Києві, кандидат юридичних наук;
Чиж Олег Володимирович,
начальник слідчого відділу розслідувань кримінальних проваджень транзитно-конвертаційних груп слідчого управління фінансових розслідувань Головного управління ДФС у м. Києві

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ УНАСЛІДОК УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЯК ОДНА З УМОВ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

На даний час в Україні серед інших злочинів, які завдають великих збитків економіці України є саме недоотримання грошових коштів від обов'язкових платежів, таких як сплата податків. Відповідно до статистичних даних злочини пов'язані з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) завдають щорічно збитків на суму близько 16,1% від офіційного ВВП України. [3]

Кримінальним кодексом України передбачена відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (статті 209, 212 КК України). Проте відповідальність саме у вигляді позбавлення волі передбачена лише за ознаками злочину, передбаченого статтею 209 КК України. [4]

У зв'язку з тим, що положення статті 212 КК України містить умови для звільнення особи від кримінальної відповідальності, то особа, яка вчинила злочин, передбачений ст. 212 КК України має змогу до моменту притягнення її до кримінальної відповідальності сплатити податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувати шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня). За умови сплати особою, що вчинила злочин за ст. 212 КК України податків, зборів (обов'язкові платежі), а також відшкодування шкоди, завданої державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня) особа звільняється від кримінальної відповідальності за даний злочин [4].

Фактично, дана норма КК України (ч. 4 ст. 212) дає змогу особі вчиняти злочин з несплати податків, а у разі виявлення вчиненого злочину, особа має законний правовий механізм з уникнення від відповідальності шляхом сплати тієї суми, яка була несплачена раніше у вигляді податків.

Не чіткий та не систематичний контроль з боку контролюючих органів діяльності суб'єктів господарювання, а також діяльності фізичних осіб дають змогу не лише вчиняти злочини даної категорії, а й вживати

заходи спрямовані на створення нових схем, які направлені на умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Вчинення ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), як правило вчиняються шляхом проведення наступних операцій:

– офшорні схеми;

– конвертаційні центри;

– «скрутки»;

– «сірий імпорт»;

– контрабанда;

– контрафакт продукції;

– виведення прибутку через псевдо підприємства, фізичних осіб, ФОП замість найму;

– заниження оборотів.

Ухилення від сплати податків можна охарактеризувати такими ознаками:

– умисні активні та пасивні дії (бездіяльність);

– діяння, направлені на зменшення податкових зобов'язань зі сплати всіх видів податків;

– незаконні методи зменшення податкових платежів;

– дії, які призводять до ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів значних сум грошових коштів шляхом маніпулювання податкової звітності;

– проведення діяльності з метою отримання необлікованих грошових коштів з подальшим обертанням їх на власну користь;

Вказані вище дії завдають велику шкоду соціально-економічному розвитку України.

З метою обертання коштів отриманих злочинним шляхом, а саме від злочину – ухилення від сплати платків на свою користь особи використовують ряд операцій, які фактично свідчать про легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, а саме:

– вчинення фінансових операцій та угод з грошовими коштами та іншим майном, здобутими завідомо злочинним шляхом;

– використання цих коштів та іншого майна для здійснення підприємницької або іншої господарської діяльності;

– створення організованих груп в Україні чи за її межами для відмивання грошових коштів та іншого майна, здобутих завідомо злочинним шляхом.

До проведення фінансових операцій передусім належать банківські та операції небанківських фінансових установ, а також ті, які проводяться під час здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів. Як приклад, різноманітні договори купівлі-продажу, банківські позики, договори комісії, страхування, кредитування, перевезення, про спільну діяльність тощо.

Вказане вище свідчить, що передумовою досягнення мети розкриття злочину пов'язаного з ухилення від сплати податків, а також

надання правильної правової кваліфікації необхідно також досліджувати кінцеві операції, що свідчать про так би мовити «освоєння» майна – грошових коштів, які є предметом ухилення від сплати податків, тобто предикатним злочином (діяння, яке є визначним, тобто первісним злочином іншого злочинного діяння, що вчинено після нього, та безпосередньо пов'язаного з ним).

Варто зазначити, що міжнародно-правове визначення предикатного злочину сформульовано у Конвенції Ради Європи № 41. Там предикатний злочин розглядається як будь-яке кримінально каране діяння, в результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом такого злочину, як відмивання [2].

Майно вважається здобутим злочинним шляхом, якщо воно прямо або опосередковано отримано в результаті вчинення кримінально караного діяння.

Фактично особа, яка вчиняє ухилення від сплати податків, має на меті довести до кінця свій злочинний намір, а саме розпоряджатися відповідними коштами, які не були сплачені в якості податків.

Таким чином, особі необхідно в подальшому вчинити відповідні дії, які фактично можна кваліфікувати як злочин, передбачений ознаками статті 209 КК України [4].

Якщо розглядати кошти, як предмет вчинення злочину пов'язаного з легалізацією доходів, то основним механізмом в даному випадку є банки. Особи, які вчиняють легалізацію коштів отриманих від злочину – ухилення від сплати податків не мають іншого способу виведення коштів ніж як проведення ряду банківських операцій.

В даному випадку банк, який є суб'єктом першого рівня моніторингу повинен вживати заходи внутрішнього контролю. На банки покладено велику відповідальність, оскільки вони є суб'єктами першого рівня моніторингу та повинні вживати заходи внутрішнього контролю [1].

Відповідно до чинного законодавства України, на законодавчому рівні закріплена вимога обов'язкового дослідження та моніторинг фінансових операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Дослідження операцій пов'язаних зі сплатою податків як правило відбувається не на автоматичному рівні, як це передбачено для фінансових операцій, а лише після їх виявлення під час перевірок чи інших контрольних заходів.

Як наслідок з викладеного можна зробити висновок, що грошові кошти, які особа отримує від вчинення злочинів, передбачених статтями 209, 212 КК України, є коштами, які отримано злочинним шляхом. Держава не отримуючи вчасно обов'язкові платежі у вигляді сплати податків або взагалі не отримуючи їх, фактично отримує збитки, що не кращим чином позначається на економічній безпеці, зростання економіки, що у свою чергу торкається інших сфер. При цьому недостатній контроль з боку посадових осіб державних та правоохоронних органів, покликаних належним чином відслідковувати

надходження (недонадходження) грошових коштів до державного бюджету, також сприяє ухиленню від юридичної відповідальності осіб.

Тому, на нашу думку, саме правильний підхід до виявлення та розкриття злочинів пов'язаних з легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом дає змогу виявляти злочини вчинені особами у сфері оподаткування, а саме ухилення від сплати податків.

Це питання потребує детального пошуку в інших напрямах, зокрема ретельного дослідження та впровадження дієвих заходів суспільної корекції у сферах, які таким дослідженням будуть визначені.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Відомості Верховної Ради України. 2020. № 25. Ст. 171.

2. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 10.06.2011. Офіційний вісник України. 2011 р. № 41. / № 95, 2010, ст. 3374. Стор. 163, стаття 1705.

3. Корінь Інна. Оцінка схем уникнення оподаткування та ухилення від сплати податків в Україні за допомогою офшорних схем [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.ndifp.com/1424/.

4. Кримінальний кодекс України. - Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. - Ст. 131.

Дрозд Олексій Юрійович,
в.о. начальника відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО СУМІСНИЦТВА ТА СУМІЩЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

На початку грудня поточного року на зустрічі з журналістами Міністр внутрішніх справ України Д. Монастирський, аналізуючи ситуацію з тотальним відтоком кадрів з органів поліції, заявив про те, що «співробітникам поліції планується надати можливість підробляти в неробочий час». За словами очільника МВС, наразі «брак кадрів у поліції становить від 10 до 30 % – залежно від регіону». Відтак, щоб хоч якось підвищити рівень добробуту поліцейських, їм хочуть дозволити «використовувати позаробочий час з метою отримання додаткового заробітку, наприклад, охороняючи певні об'єкти» [1].

Така ініціатива Міністра викликала жваві дискусії як серед практичних працівників, так і з-поміж науковців, розділивши їх на два